

Styring av IKT

- eksempelet personvern

Prof. Dag Wiese Schartum, AFIN

Datamaskinteknologien skapte ny erkjennelse om behov for vern av personlig integritet og privatliv mv

- Diskusjonen om “edb og personvern” tok til mot slutten av 1960-årene
- Bygget på en tradisjonell diskusjon om “personlighetens rettsvern”
- Ønsket primært styring av forholdsvis få maskiner i forholdsvis få store organisasjoner (forvaltning, store private selskaper)
- Mest oppmerksomhet om behandling av store mengder opplysninger i satsvise maskinelle rutiner
- Personregisterloven vedtatt 1978, i kraft 1980, avløst 2001/2003

Noen grunntrekk ved personvernlovgivningen

- **Personregisterloven og personopplysningsloven ble (stort sett) gjort *teknologiuavhengige***
 - Personregisterloven forutsatte “registre” som den anvendte på edb, men teknologien sprengte i stykker denne analogien.
 - Personopplysningsloven forutsetter “behandling”, og står derfor i fare for å forstrekke seg! (jf humant materiale som “personopplysning”)
 - **En lærdom: Det kan være vanskelig å finne frem til systematikk/begreper som tåler den teknologiske og samfunnsmessige utviklingen**
- **Lovgivers utgangspunkt for reguleringen**
 - Personregisterloven forbød opprettelsen av personregistre uten konsesjon (tillatelse) fra Datatilsynet
 - Det ble gjort flere og flere unntak fra konsesjonsplikten etter hvert som behovet for registre økte (1979: 7 unntak, 1981: 14, 1996: 19)
 - Personopplysningsloven gjorde behandling av personopplysninger tillatt, og innførte meget begrenset konsesjonsplikt som ble ytterligere begrenset i forskrift
 - **En lærdom: Restriktive reguleringer ble utsatt for press og modifisert**

Håndheving og kontroll

- **Datatilsynets bemanning**

- 7 i 1980
- 22 i 2001
- Ca 40 i 2011
- Samtidig som den teknologiske revolusjonen har pågått... (PC, Internett mv)
- Samtidig som kontrollbehovet har økt pga utvidede hjemler til å behandling personopplysninger til potensielt krenkende formål (SIS, helseregistre, politiregistre mv)

- **Fra konsesjonsbehandling til kontroll**

- Før 2001 gikk store deler av Datatilsynets ressurser med til å behandle konsesjoner, mens det i liten grad ble kontrollert om vilkårene ble overholdt
- Nå skal Datatilsynet gjennomføre langt flere stedlige kontroller

- **Dilemmaet mellom å være streng kontrollør eller snilt “ombud”**

- **Dilemmaet mellom å la Datatilsynet være enerådende eller å slippe til andre myndigheter (Arbeidstilsynet, Helsetilsynet, Kredittilsynet mv)**

- **En lærdom (?): Politisk umulig med en byråkratisk vekst hos Datatilsynet som tilsvarer veksten i arbeidsoppgavene: Dilemmaet er om tilsynet skal beholde alle oppgaver selv og ikke rekke alt, eller rekke mer ved å gi fra seg kontroll til andre myndigheter som ikke setter personvern like høyt!**

Lovgivning versus andre styringsteknikker

- **Diskusjon om fremtidens lovgivning**
 - Bør særlovgivning overta?
 - Omorganisering av myndighetsansvar vedr. personvern?
 - Bør det legges større vekt på straffelovgivning?
 - Krav til felles endringer innen EØS - større grad av rigiditet?
- **Alternative/utfyllende reguleringsstrategier**
 - Internkontroll (krav om å dokumentere etterlevelse av loven)
 - Personvernombud (uavhengig representant hos virksomhetene som skal ivareta personvernet)
 - Bransjevise adferdsnormer (“privat personvernlovgivning” innen en bransje mv)
 - Personvernteknologi (PET) [“Privacy Enhancing Technology”]
 - Innebygd personvern [”Privacy by Design”]
 - Avtalefesting av personvern
 - Standardisering og sertifisering
 - Holdningskampanjer
 - mv

Noen avsluttende kommentarer

- I en lov må det alltid skje en avveining mellom ulike interesser, noe som innebærer at den formelle ivaretagelsen av personvern ikke er “ideell”
- Tilvenning til IKT-bruk blant folk, kan gjøre at det tidligere kontroversielle blir vanlig og trivielt (jf biometri?).
- Eksistens av lovgivning som gir formelt vern, kan virke beroligende selv om de reelle forholdene ikke tilsier tillit til at vernet er tilstrekkelig
- Begrenset ressurstilgang gjør at kontroll og håndhevelse ikke blir så streng som faktiske behov kan tilsi
- “Alt går bra så lenge alt går bra” ...